

УДК 327.7 (075.8)

Микола Кордон,
кандидат історичних наук, доцент
кафедри історії України
Житомирського державного
університету імені Івана Франка

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ: РЕЗУЛЬТАТИ РОЗВИТКУ ЗА 65 РОКІВ

У статті розглядається історія Європейського Союзу за 65 років: від часу утворення і до сьогодення. Акцентується увага на успішності європейської інтеграції, спільному розв'язанні країнами Євросоюзу проблем, які виникають в процесі розвитку. Як свідчить практика, членство в цій організації сприяє оздоровленню суспільства, зменшенню корупції, дотриманню прав людини. ЄС модернізує політичне життя й економіку тих країн, які до нього приєднуються.

Альтернативи європейській інтеграції України не існує. Інтеграція України до Європи є проявом самобутності української нації, її історичної належності до європейського простору, природним наслідком здобуття країною державної незалежності. Там, де знаходиться, український інтерес, там повинна знаходитися українська політика. Якщо на Заході краще, то туди треба тягнутися. Навколо України відбуваються масштабні інтеграційні процеси, зазначається в статті.

Ключові слова: Європейський Союз, інтеграція, «план Шумана», Дні Європи, євро, торгівля.

Європейський Союз (ЄС) починає свою історію від 9 травня 1950 року. Саме тоді міністр закордонних справ Франції Робер Шуман (1886–1963 рр.) запропонував нову форму політичної організації Європи силами створення спільного ринку вугільної і сталеливарної продукції Франції, Федеративної Республіки Німеччини та інших західноєвропейських країн як засіб зміцнення миру та стабільності на континенті, аби унеможливити саму думку про війну між європейськими націями. Ця пропозиція увійшла в історію під назвою «план Шумана».

Декларація Р. Шумана поклала початок об'єднаній, стабільній та мирній Європи, що мала відновитися після двох спустошливих світових війн. На Міланському саміті 1985 року лідери країн ЄС ухвалили відзначати день проголошення

декларації Р. Шумана як День Європи. Отже, день 9 травня став днем народження Європейського Союзу і тепер щороку святкується як День Європи, який також відповідно до Указу Президента України від 19 квітня 2003 року на підтвердження стратегічного курсу нашої держави на європейську інтеграцію відзначається з 2003 року в Україні, проте не 9 травня, а дещо пізніше – у третю суботу травня.

Проте згодом День Європи перетворився на цілу серію подій, які тривають близько місяця у різних містах. Українські Дні Європи мають пізнавально-розважальний характер.

За 65 років Європейський Союз став найбільшим у світі інтеграційним угрупованням. Воно нараховує 28 країн з півмільярдом населенням. За результатами досліджень, 81% усіх жителів Євросоюзу задоволені своїм нинішнім життям. Відсоток незадоволених залишається на рівні 4%.

За деякими прогнозами, в майбутньому Європейський Союз перетвориться у щось, що нагадуватиме СШЕ (Сполучені Штати Європи). Громадяни країн-учасниць Союзу одночасно є громадянами всього Європейського Союзу. Європу буде почуто, якщо вона говоритиме одним голосом. Жодна європейська країна не може нині грати як глобальний актор. Один з колишніх лідерів Євросоюзу Жозеф Мануель Баррозу у промові «Ситуація в Союзі» сказав: або ми пливемо разом, або тонемо поодиноці [1, с. 15].

ЄС є одним з трьох основних і найбільш розвинених центрів сучасного світу, разом із Сполученими Штатами Америки та Японією. Якщо скласти економіки його країн-членів, то виходить найбільша економіка у світі. Європейському Союзу належить 20% в обсязі світової торгівлі. Він виробляє одну четверту валового національного продукту світу, що в сумі становить понад 10000 мільярдів євро. Євросоюз утримує лідерство за рівнем довіри громадян. За цим показником він випереджає національні уряди та парламенти країн-членів.

За межами Європейського Союзу його представляють 55 тисяч миротворців. Він є найбільшим світовим донором розвитку та гуманітарної допомоги, володіє значним потенціалом швидкого реагування [2, с. 4]. Євросоюз забезпечує понад половину всієї світової допомоги. В 2009 році допомога ЄС на розвиток становила 49 мільярдів євро.

На сьогодні Європейський Союз (Єврокомісія та країни-члени) є одним із найбільших надавачів гуманітарної допомоги у світі – 75 % її глобального обсягу. В 2010 році на гуманітарну допомогу Євросоюзом було виділено 1,1 мільярда євро. Він допоміг 140 мільйонам людей. Одним з ключових пріоритетів Союзу стає вирівнювання рівня життя в країнах-членах. На це спрямовується майже три чверті бюджету ЄС – понад 100 мільярдів євро.

Одна з найважливіших і найвитратніших сфер діяльності ЄС – спільна сільськогосподарська політика. На її підтримку Євросоюз спрямовує понад 40% свого бюджету. Так, середньостатистичний польський фермер має підтримку з Євросоюзу на рівні 11 тисяч злотих на рік, стільки ж із бюджету Речі Посполитої [3, с. 8].

Країни ЄС знаходяться серед лідерів за конкурентоспроможністю. Традиційний Глобальний рейтинг конкурентоспроможності оприлюднила неурядова міжнародна організація Світовий Економічний Форум. У першій його десятці – п'ять держав Євросоюзу. 21 з 28 перебуває в провідній п'ятидесятці. Всього було оцінено 139 країн.

Одне з найвражаючих свідчень успіху європейської інтеграції, творення єдиного Європейського Дому – відхід у минуле італійської ліри, німецької марки, португальського ескудо, французького франка, австрійського шилінга. Єдина європейська валюта – євро – стала реальністю 1 січня 2002 року. Це – унікальне явище в світовій історії. Євро замінило валюти, які за довгий період свого існування стали не тільки символом національної суверенності, але й засобом підтримки державної незалежності. Нині до зони євро входять 18 європейських країн з населенням 330 мільйонів чоловік. Євро стало другою по значенню валютою в світі, оскільки за сукупним обсягом валового внутрішнього продукту держави єврозони поступаються лише США. Американська економіка становить близько третини світової, а на країни єврозони припадає лише п'ята частина [4, с. 96].

Обов'язковим елементом для держав, які стали членами Європейського Союзу, Одним із символів успіху європейської інтеграції та її конкретних досягнень на користь пересічних громадян є Шенгенська угода про кордони.. Шенгенська віза, що видана однією з учасниць угоди, дійсна на території всіх

країн-учасниць. Вона сприяє вільному (безвізовому) пересуванню громадян в межах Шенгенської зони.

Запровадження безвізового режиму дасть змогу громадянам України вільно подорожувати Європою і почувати себе членами великої європейської родини. Статистика ж свідчить, що на 2013 рік, за різними даними, від 77% до 85% українців ніколи не були в країнах Євросоюзу. Хоч у 2012 році Україна вперше зафіксувала більшу кількість своїх громадян, які працюють і тимчасово працевлаштовані у країнах ЄС, ніж у Росії [5, с. 6].

Запровадження безвізового режиму для громадян України має стати історичним рішенням. В цьому контексті перехід до другої фази плану дій, який наближає досягнення цієї ключової мети, – важлива подія. Нація, яка у найважчий час протистояння на Майдані не згорнула синьо-жовтих прапорів, заслуговує на скасування візових бар'єрів якнайшвидше.

Європейський Союз співпрацює з НАТО. Незважаючи на різне походження (НАТО створювалося як оборонний союз, а ЄС – як об'єднання вугілля та сталі), нині обидві організації значно зблизилися і багато в чому доповнюють одна одну. Так, з 28 країн, які входять до складу Європейського Союзу, 22 є одночасно і членами НАТО, а з 28 країн-членів НАТО 23 є одночасно членами Євросоюзу.

Згідно з даними Державного комітету статистики, Європейський Союз утримує найбільшу частку в загальному обсязі прямих іноземних інвестицій, які Україна отримала, починаючи з 1991 року, тобто ЄС залишається найбільшим інвестором в економіку України. За 23 роки незалежності з 58 мільярдів доларів прямих іноземних інвестицій, які надійшли до економіки України, 44,4 мільярда (76,4%) були з країн ЄС [6, с. 6].

Значні кошти виділяє Європейський Союз на розвиток культури. Розроблена Європейська програма розвитку культури. Маючи близько 400 мільйонів євро бюджету, ця програма покликана розвивати діалог культур, мобільність європейських працівників у галузі культури, сприяти обігу інтелектуальної та мистецької продукції.

Щороку Євросоюз визначає європейську культурну столицю. Бути культурною столицею Європи не лише почесно,

а й вигідно. Це означає вивести на новий рівень культурне життя міста, в тому числі й за допомогою отриманих від Євросоюзу коштів.

Європейський Союз є одним з найбільших торговельних партнерів України. З початку нинішнього століття загальний товарообіг між Україною та ЄС збільшився більше, ніж утричі [7, с. 12]. Україна є п'ятим найбільшим торговим партнером 12 нових членів ЄС. Головними партнерами, як в експорті, так і в імпорті товарів залишаються Німеччина (вона посідає перше місце), після неї – Італія, і на третьому місці – Польща. Значно розширить доступ українських товарів і послуг до єдиного ринку ЄС – зона вільної торгівлі. Вона повинна створити практично такі ж умови для торгівлі між Україною та ЄС, що мають місце у торгівлі всередині Союзу.

Основою західної моделі розвитку є середній клас. Мале підприємництво є хребтом економіки ЄС, ключовим джерелом робочих місць та інкубатором бізнес-ідей. В країнах Європейського Союзу на кінець XX ст. нараховувалось понад 18 мільйонів підприємств. Малі та середні підприємства складали серед них 98,8%. Якраз вони виробляють половину валового внутрішнього продукту країн Європейського Союзу і забезпечують роботою майже 66% населення Європи [8, с. 42].

Практика довела, що малий бізнес найжиттєздатніший. Він є найбільш динамічним та найменш бюрократизованим, чутливим до кон'юнктури, легше пристосовується до будь-яких змін. Малий та середній бізнес виступає економічною основою патріотизму та національної самосвідомості. Він економічно зацікавлений в існуванні сильної національної держави, яка захищає його інтереси як на внутрішніх теренах, так і на міжнародній арені. Середній клас має стати основним носієм інноваційної ідеології, інноваційної психології, інноваційного суспільства. Справа великої політичної, економічної та соціальної ваги – зміцнення його позицій, доведення його питомої ваги в суспільстві до показників країн ЄС. Саме так розвивалися країни, які досягли найбільш відчутних результатів. Стабільним вважається суспільство, в якому частка середнього класу в структурі населення не нижча за 70 % [9, с. 20].

В країнах ЄС забезпечується верховенство права, а порушники закону відповідають перед судом – незалежно від

свого суспільного становища чи матеріальних статків. І хоча повністю корупції ще не позбулася жодна держава, однак серед двадцятки найменш корумпованих країн світу чільне місце займають країни Євросоюзу.

Як свідчить досвід усіх країн, що вступили в ЄС починаючи з 2004 року, членство в цій організації веде до оздоровлення суспільства, більшої підконтрольності політиків, зменшення корупції, забезпечення рівності громадян перед законом. Нині Євросоюз через Європейський інструмент сприяння демократії і правам людини фінансує понад тисячу проектів у близько ста країнах світу, метою яких є захист прав людини.

Європейський Союз є найбільшим донором України. Починаючи з 1991 року, він надав їй допомогу на суму понад 3,3 мільярда євро [10, с. 15].

Нині в Європі реально діють 115 єврорегіонів. Вони створюються з метою вирішення спільних проблем життєдіяльності територіальних громад, зокрема підвищення життєвого рівня населення прикордонних територій, розбудови комунікаційної інфраструктури, співробітництва у сфері економіки, торгівлі, освіти, охорони здоров'я, туризму, спорту і культури, культури довкілля. У межах єврорегіону часто практично усуваються митні бар'єри і перешкоди для переміщення робочої сили. У розвитку єврорегіональної співпраці значних результатів досягли Німеччина, Чехія, Угорщина та Польща. Там єврорегіони створені за периметром кордонів цих держав [11, с.118]. Досить активну участь у створенні єврорегіонів бере Україна.

Євросоюз став ближчим до України завдяки колишнім радянським республікам у його складі та потужному слов'янському елементу у вигляді чотирьох споріднених з Україною за мовою, культурою та традиціями держав – Польщі, Словаччині, Чехії і Словенії. Слов'янськими країнами є Болгарія і Хорватія. До того ж, у цих та інших нових країнах Євросоюзу віддавна мешкають сотні тисяч етнічних українців. Цим, насамперед, пояснюється популярність там української мови. За даними Європейської Комісії, українську мову знають майже 2 мільйони жителів країн Європейського Союзу [12, с. 32].

Фактором культурної спорідненості стратегічного значення між Євросоюзом та Україною є багатоконфесійність

переважно християнської України. Причому близько шести мільйонів українців є католиками східного обряду (уніатами) та римо-католиками. Щодо українського православ'я з його шанованими всіма православними світу київськими святинами та десятками мільйонів віруючих, то після вступу до Євросоюзу Румунії та Болгарії українці відчуватимуть додаткову складову своєї культурної спорідненості з населенням країн Євросоюзу.

Інтеграційний досвід країн Центральної та Східної Європи, зростання добробуту їх громадян переконливо підтверджують висновок про те, що майбутнє України має бути в об'єднаній Європі. Там, де знаходиться український інтерес, там повинна знаходитися українська політика. Якщо на Заході краще, то туди треба тягнутися.

Європейський союз модернізує все суспільство, політичне життя й економіку тих країн, які до нього приєднуються. Ідея об'єднання Європи переможе. Вільний і демократичний Україні знайдеться місце в серці Європи.

Список використаних джерел та літератури

1. Багато нібито природних речей насправді відбулися завдяки ЄС // Євробюлетень, 2010. – № 10. – С. 15.
2. День Європи та виклики часу // Євробюлетень, 2006. – № 4. – С. 26; ЄС заявляє про посилення своєї провідної ролі у міжнародних справах // Євробюлетень, 2006. – № 5. – С. 4.
3. Інна Омелянчук. В ім'я якого патріотизму утримувати збиткову ферму? // Урядовий кур'єр, 19 жовтня 2010. – С. 8.
4. Олександр Кушніренко. Нова валюта на європейському континенті // Вісник Української Академії державного управління, 2003. – № 3. – С. 96.
5. Оксана Головки. Толерантність і труд усе перетруть // Урядовий кур'єр. – 13 листопада 2013. – С. 6.
6. Лариса Дацюк. Перспектива на півмільярда євро // Урядовий кур'єр. – 27 травня 2014. – С. 6.
7. Європейський Союз-Україна. – Київ, 2012. – С. 12.
8. Європейський Союз-Україна. – Київ, 2012. – С. 15.
9. С. О. Біла. Досвід ліберального реформування української економіки (1991 – 2005 рр.). // Український історичний журнал, 2006. – № 6. – С. 142.
10. Олена Кіндратець. Ризики українського суспільства // Віче, 2009. – № 17. – С. 20.
11. Г. І. Щерба. Розвиток нових форм транскордонного співробітництва в контексті європейських процесів. В кн. Досвід вступу Польщі до

Європейського Союзу: уроки для України. Матеріали Міжнародного круглого столу (21 травня 2009 р.). – Луцьк, 2009. – С. 118.

12. Т. Медуніця. Українська є третьою за поширеністю неофіційною мовою, якою розмовляють у державах розширеного Європейського Союзу // Науковий світ, 2005. – № 1. – С. 32.

M. Kordon

EUROPEAN UNION: THE RESULTS OF DEVELOPMENT FOR 65 YEARS

In the article we examine the history of European Union during 65 years: from the time when it was formed till nowadays. The accent is on the success of European integration, common solution of problems, which appear in the process of development, by the EU member countries. As practice shows, membership in this organization helps to sanitize society, reduce corruption, maintain the human rights. EU modernizes political life and economics of those countries which join it. At present 20 % of the world trade belong to European Union. It produces $\frac{1}{4}$ of the gross income, provides half of the whole European help, considerable costs are spent on cultural development. One of the key priorities of EU is to level the standards of living in all member countries.

In the centre of EU attention is regional politics. First of all, it is characterized by the principle of subsidiarity – the right of higher institutions to solve only those problems which cannot be solved by lower institutions. 19 European countries have common currency – euro. It has become the second major currency in the world after dollar, for the EU member countries are inferior in the gross domestic product to the USA.

In the article we put emphasis on the European direction of Ukraine. The fulfillment of the Integration Agreement is of great importance here. The membership of Ukraine in EU is a weighty factor that can affect the investment climate in Ukraine positively. European Union has provided the biggest part of all direct foreign investments which Ukraine has got for 23 years of independence. European Union is one of the biggest trade partners of Ukraine. Free trade area will expand the access of Ukrainian goods and services into the EU common market.

There is no alternative to European integration for Ukraine. European integration for Ukraine is the display of its national identity, its historical belonging to European space and is a natural consequence of its state independence. Ukrainian politics must be there where Ukrainian interest is. If it is better in the West then we should strive after it. It is also mentioned in the article about the huge integration processes that are happening around Ukraine

Key words: European Union, integration, «Schuman plan», The Days of Europe, euro, trade.

M. Kordon

UNIA EUROPEJSKA: WYNIKI ROZWOJU ZA 65 LAT

W artykule rozpatrywano historię Unii Europejskiej za 65 lat: od czasu utworzenia i do dzisiaj. Akcentowano skuteczność integracji europejskiej, wspólne rozwiązanie państwami członkowskimi Unii Europejskiej problemów, które powstają podczas rozwoju. Jak pokazuje praktyka, członkostwo w tej organizacji sprzyja uzdrowieniu społeczeństwa, zmniejszeniu korupcji, przestrzeganiu praw człowieka. UE unowocześnia życie polityczne i ekonomikę tych krajów, które wchodzą w jej skład. Dzisiaj do Unii Europejskiej należy 20 procent zasięgu handlu światowego, ona produkuje jedną czwartą produktu narodowego brutto (PNB) świata, zapewnia ponad połowę wszelkiej pomocy światowej, a także UE wydziela środki finansowe dla rozwoju kultury. Wyrównanie poziomu życia krajów członkowskich to jeden z podstawowych priorytetów Unii Europejskiej.

W centrum uwagi UE jest polityka regionalna. Jej cechą charakterystyczną na pierwszy rzut oka jest zasada pomocniczości (inaczej zasada subsydiarności), mówiąca o tym, że każdy szczebel władzy powinien realizować tylko te zadania, które nie mogą być skutecznie zrealizowane przez szczebel niższy. 19 państw europejskich mają wspólną walutę euro. Euro stało się drugą po dolarze amerykańskim najważniejszą walutą międzynarodową, ponieważ pod względem łącznego produktu krajowego brutto (PKB) państwa strefy euro ustępują Stanom Zjednoczonym Ameryki.

W artykule położono nacisk na europejski kierunek rozwoju Ukrainy. Istotne znaczenie tutaj odgrywa wykonanie umowy stowarzyszeniowej z Unią Europejską przez Ukrainę. Członkostwo Ukrainy w UE pozytywnie wpływa na klimat inwestycyjny na Ukrainie. Unia Europejska zabezpieczyła największą część ogólnego zasięgu bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ), które otrzymała Ukraina za 23 lata niepodległości. Dla Ukrainy UE jest jednym z największych partnerów handlowych. Strefa handlu swobodnego w znacznie mierze rozszerzy dostęp ukraińskich towarów i usług do jednolitego rynku UE.

Nie istnieje alternatywy integracji europejskiej dla Ukrainy. Integracja Ukrainy do Europy świadczy o swoistości narodu ukraińskiego, jego historycznej przynależności do przestrzeni europejskiej, a także jest naturalnym skutkiem odzyskania niepodległości przez Ukrainę. Polityka ukraińska powinna być zdecydowanie proeuropejska. Jeśli na Zachodzie jest lepiej, wtedy warto dążyć do niego. W artykule także zaznaczono, że dookoła Ukrainy odbywają się wielkie procesy integracyjne.

Słowa kluczowe: Unia Europejska, integracja, «plan Schumana», Dni Europy, euro, handel.